

Mikko Alkio – Olli Hyvärinen

VALTIONTUET

Talentum Pro
Helsinki 2016

2., uudistettu painos

© 2016 Talentum Media Oy ja tekijät
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-2590-5

ISBN 978-952-14-2591-2 (verkkokirja)

ISBN 978-952-14-2592-9 (sähkökirja)

Kansi: Sirpa Puntti
Taitto: NotePad, www.notepad.fi

BALTO print
Liettua 2016

Palaute kirjasta: www.talentumshop.fi

SISÄLLYS

Esipuhe	5
1	Johdanto: miksi valtiontukia säännellään?..... 17
1.1	Tukien merkityksestä 17
1.2	Valtiontukisääntelyn tavoitteista 19
1.3	Sääntelyn ja valvonnan kehityksestä..... 24
1.4	Kansainväliset sopimukset 35
1.4.1	WTO ja sopimukset USA:n kanssa 35
1.4.2	WTO ja vastavuoroisuusperiaate 37
2	Säädösperusta ja tuen käsite..... 43
2.1	Tuen käsitteestä 43
2.2	Valtiontukisäännöt ja julkisen vallan käyttö 51
2.3	Valtion varat..... 57
2.4	Valikoivuus- eli selektiivisyyskriteeri..... 65
2.4.1	Aineellinen valikoivuus 68
2.4.2	Alueellinen valikoivuus 72
2.5	Tuen vaikutus kilpailuun..... 74
2.6	Tuen kauppavaikutus 77
3	Valtio taloudellisena toimijana..... 82
3.1	Markkinataloustoimijaperiaate..... 82
3.2	Valtion laitosten yhtiöittäminen 89
3.3	Lainat ja takaukset..... 90
3.3.1	Lainat ja valtio velkojana..... 90
3.3.2	Takaukset..... 93
3.3.3	Referenssikorkotiedonanto 99
3.4	Valtion omaisuuden myynti 102

	3.5 Hankinta- ja toimitussopimukset	108
	3.6 Aikaisempi suhde yritykseen.....	111
4	Verotus	112
	4.1 Johdanto	112
	4.2 Valtiontukikriteerien soveltuminen verotukseen.....	114
	4.3 Verotoimenpiteen valikoivuudesta.....	119
	4.3.1 Yleistä valikoivuuden käsitteestä.....	119
	4.3.2 De facto -valikoivuuden tunnistaminen	122
	4.3.3 Veroviranomaisten erityistoimenpiteiden valikoivuus.....	127
	4.3.4 Verotoimenpiteen valikoivuudesta – oikeustapausesimerkkejä.....	130
	4.4 Alueelliset verohelpotukset.....	135
	4.5 Erityisverot ja maksut sekä niistä vapautuminen	141
	4.6 Luonteeltaan verotuksellisten valtiontukien soveltuvuus sisämarkkinoille	144
	4.7 Verokilpailu ja valtiontukisääntely	145
	4.7.1 Komission tuoretta ratkaisukäytäntöä veropäätöksiä koskien.....	145
	4.7.2 Yksityinen sijoittaja -testin soveltaminen verotuksessa	151
5	Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut ja valtiontuet	154
	5.1 Johdanto – mitä ovat yleishyödylliset palvelut?	154
	5.2 Miten yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut kytkeytyvät valtiontukisääntelyyn?	155
	5.3 <i>Altmark</i> -ratkaisu	158
	5.4 <i>BUPA</i> -ratkaisu ja jäsenmaiden harkintavalta yleishyödyllisiä palveluita määriteltäessä ...	161
	5.5 Artikla 106 ja kilpailuneutraliteetti.....	164

	5.6	Komission SGEI-päivitys.....	175
	5.7	Yhtiöittäminen ja kilpailuneutraliteetti.....	181
6		Sisämarkkinoille soveltuvat tukitoimet.....	187
	6.1	Yleistä sallituista tuista.....	187
	6.1.1	SEUT 107 artiklan 2 kohta: sisämarkkinoille soveltuvat tuet – automaattinen soveltuvuus	191
	6.1.2	SEUT 107 artiklan 3 kohta: tuet, jotka voivat soveltua sisämarkkinoille.....	196
	6.1.3	SEUT 107 artiklan 3 kohdan e alakohta ja SEUT 108 artiklan 2 kohta: neuvoston hyväksymät tuet.....	203
	6.1.4	Neuvoston toimivalta valtiontukiasioissa SEUT 109 artiklan nojalla.....	205
	6.2	Tärkeitä yleisiä tuen hyväksyttävyyden kriteereitä ja periaatteita.....	207
	6.2.1	Pienen ja keskisuuren yrityksen määritelmä EU:n valtiontukisäännöissä.....	208
	6.2.2	Vaikeuksissa olevan yrityksen määritelmä..	215
	6.2.3	Tuen läpinäkyvyys	222
	6.2.4	Valtiontuen kasautumissäännöt	224
	6.3	Valtiontukiarvioinnin rakenteesta.....	230
7		Vähämerkityksinen tuki eli de minimis -tuki	235
	7.1	Soveltamisala	238
	7.2	Tuen määrän laskenta ja erilaiset tuki-instrumentit.....	240
	7.3	De minimis -tuen enimmäisrajan seuranta ja tuen myöntäminen käytännössä	243
	7.4	Yhteenveto: milloin tuen myöntämiseen kannattaa soveltaa de minimis -asetusta? ...	248
8		Sallitut horisontaaliset tuet	251
	8.1	Ryhmäpoikkeusasetuksen yleiset soveltamisedellytykset.....	254

8.2	Valtiontukien avoimuus- ja evaluointivelvoitteet	261
8.3	Ilmoitettavia tukia koskevat yhteiset arviointiperusteet	264
8.4	Alueelliset valtiontuet.....	275
8.4.1	Epäedullisessa asemassa olevat alueet ja niiden määrittäminen	278
8.4.2	Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset alueellisen tuen muodot.....	284
8.4.3	Aluetuen suuntaviivojen mukainen valtiontukiarviointi	291
8.5	Pk-yrityksille myönnettävät tuet	296
8.5.1	Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset yleiset pk-yritystuet.....	297
8.6	Riskirahoituksen saantiin myönnettävä tuki	298
8.6.1	SEUT 107 artiklan 1 kohdan soveltaminen riskirahoitustoimenpiteisiin	300
8.6.2	Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltaminen riskirahoitustoimenpiteisiin	304
8.6.3	Riskirahoitussuuntaviivojen mukainen valtiontukiarviointi	310
8.7	Tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatiotoimintaan myönnettävä tuki	314
8.7.1	SEUT 107 artiklan 1 kohdan soveltaminen T&K&I-toimintaan	316
8.7.2	Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset T&K&I-tuet	321
8.7.3	T&K&I-valuationtukipuitteiden mukainen valtiontukiarviointi	330
8.8	Koulutus- ja työllisyystuet.....	334
8.8.1	Koulutustuet	334
8.8.2	Työllisyystuet	336
8.9	Ympäristösuojelu ja energia-alan tuet	338
8.9.1	Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset investointituet ympäristönsuojeluun ja energia-alalle.....	341

8.9.2	Muut ryhmäpoikkeusasetuksen kattamat ympäristö- ja energiatuet	350
8.9.3	Ympäristö- ja energia-alan valtiontukisuuntaviivojen mukainen valtiontukiarviointi	352
8.9.4	Suuntaviivat päästökaupan epäsuorien kustannusten tukemiseen.....	363
8.10	Tuki tiettyjen luonnonmullistusten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi	365
8.11	Infrastruktuurihankkeita koskeva valtiontukiarviointi	366
8.11.1	SEUT 107 artiklan 1 kohdan soveltaminen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen..	367
8.11.2	Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltaminen infrastruktuurirahoitukseen (urheilu- ja monikäyttöinen vapaa-ajan infrastruktuuri sekä paikallinen infrastruktuuri)	374
8.12	Vaikeuksissa olevien yritysten tukeminen....	381
8.12.1	Pelastamis- ja rakenneuudistustuen suuntaviivojen mukainen valtiontukiarviointi	383
9	Tukien arviointi erällä sektoreilla.....	390
9.1	Liikenne.....	392
9.1.1	Sisämaaliikenne (rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenne).....	395
9.1.2	Lentoliikennealan valtiontukisäännöt.....	400
9.1.3	Meriliikenne	415
9.2	Tuki kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen	422
9.2.1	Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltaminen kulttuurialan tukiin.....	424
9.2.2	Kulttuuritukien hyväksyttävyyden arviointi ennakoilmoitusmenettelyssä.....	431
9.3	Viestintä	434
9.3.1	Media- ja lehdistötuet	434
9.3.2	Julkinen yleisradiotoiminta.....	436

9.4	Tuki laajakaista-alan infrastruktuurille	441
9.4.1	Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltaminen laajakaista-alan valtiontukiin	442
9.4.2	Laajakaista-alan valtiontukien hyväksyttävyyden suuntaviivojen nojalla	443
9.5	Tuki urheilulle	446
9.6	Maatalous	450
9.7	Tuki rahoituslalle finanssikriisin aikana	455
9.8	SEUT 346 artiklan puolustus- ja turvallisuuspoikkeus	457

10

	Valtiontukien ilmoitusmenettely ja valvonta	459
10.1	Valtiontukien menettelyasetuksen 1589/2015 mukainen arviointi	466
10.2	Komission valtiontukirekisteri	470
10.3	Valtiontukien ilmoitusmenettely	471
10.3.1	Ennakoilmoitusta edeltävä yhteydenpito eli esinotifointivaihe	471
10.3.2	Valtiontukien ilmoitusmenettely – alustava tutkinta	474
10.3.3	Valtiontukien ilmoitusmenettely käytännössä ja tukijärjestelmän kansallinen valmistelu	478
10.3.4	Valtiontuen yksinkertaistettu ilmoitusmenettely	486
10.4	Voimassa olevaa tukea koskeva menettely ..	489
10.5	Muodollinen tutkintamenettely (SEUT 108 artiklan 2 kohta)	492
10.6	Sääntöjenvastainen valtiontuki	503
10.6.1	Sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintä	507
10.7	Kolmansien osapuolten oikeuksista valtiontukimenettelyissä	518

11	Tuomioistuinten rooli valtioneuvoston valvojana	525
	11.1 EU:n tuomioistuimen rooli valtioneuvoston valvonnassa	525
	11.1.1 Toimet jäsenvaltioita vastaan	526
	11.1.2 Komission päätösten kumoaminen.....	529
	11.2 Kansallisten tuomioistuinten rooli kiellettyjen valtioneuvoston valvojana.....	538
	11.2.1 Johdanto	538
	11.2.2 Sääntöjenvastainen valtioneuvoston tuki	542
	11.2.3 Komission päätösten täytäntöönpanon valvonta kansallisissa tuomioistuimissa	552
12	Kokoavia huomiota	555
	Valtioneuvoston käsite on objektiivinen ja kaikille sama	558
	Komissio puuttuu valikoiviin veroratkaisuihin	558
	Kilpailuneutraaliteettisääntely ja uusi kuntalaki vahvistavat valtioneuvoston sääntöjen toimeenpanoa.....	559
	Painopiste horisontaalisiin sääntöihin, joilla tuetaan EU:n politiikkatavoitteita	561
	De minimis -rajan nosto saattaa vääristää kilpailua	563
	Ennakkoluvista itsearviointiin, kansallisten tuomioistuinten rooli vahvistuu	564
	Liitteet	566
	Liite 1. Ryhmäpoikkeusasetuksen ilmoituskynnysarvot...	566
	Liite 2. Aluetukikelpoiset alueet EU:n jäsenvaltioissa 2018–2020	570
	Liite 3. Suomen aluetukikelpoiset alueet 2014–2020	571
	Liite 4. Perustutkimuksen, teollisen tutkimuksen ja kokeellisen kehittämisen määritelmät	572
	Liite 5. Valtioneuvoston takaustiedonannon mukaiset safe harbour -maksut	574

Sisällys

Liite 6. Komission referenssikorkotiedonannon mukaiset marginaalit	575
Lähteet	576
Asiasanahakemisto	599